

Verslag wintervogels

Op 15 december 2019 organiseerde Grenzeloze Schelde in samenwerking met Natuurpunt en De Milieuboot een info- en vormingsdag over wintervogels langs de Zeeschelde. De deelnemers werden meegenomen op een 3 uur durende boottocht tussen Hamme en Kruikebeke, met opstapplaats in Temse. Met meer dan 180 enthousiaste deelnemers, was het evenement een groot succes!

Een varend expertisecentrum

Het grootste deel van de boottocht werd besteed aan het echte terreinwerk: vogels spotten. Onder een stralende, blauwe hemel kon iedereen zich op het dek van het schip wagen, om hun favoriete wintervogels bezig te zien langs de Scheldeoeveren. De boottocht had echter meer om handen dan enkel het spotten van wintervogels.

Drie sprekers, elk gespecialiseerd in een ander aspect van de vogelrijke Zeeschelde, kwamen mee aan boord en gaven uitleg over hun vakgebied. Gunther Van Ryckegem, van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, begon de tocht met een presentatie over de biodiversiteit in de Zeeschelde. Walter Roggeman, voorzitter van Grenzeloze Schelde en erevoorzitter van Natuurpunt, vulde Van Ryckegems uiteenzetting aan met een presentatie over de eigenschappen van de wintervogels die we op de tocht konden tegenkomen. Hij stond ook paraat op het dek, om de nodige toelichting te verschaffen bij de vogels die we zagen. Ten slotte was ook Elias Verbanck van Agentschap Natuur en Bos aanwezig. Hij gaf uitleg over de sigmagebieden die we op ons traject tegenkwamen. De deelnemers bevonden zich op een varend expertisecentrum, voorzien van experts en de ideale omstandigheden om vogels te spotten. Uiteraard was er tussen alle uitleg ook tijd voor uitwisselingen tussen de deelnemers bij thee of koffie en een warme tas soep.

De vogelpopulatie daalt

Gunther Van Ryckegem had ons slecht nieuws te melden. De vogelpopulaties langs de Zeeschelde daalt al enkele jaren op rij. Hij zette ook de mogelijke oorzaken op een rijtje. De waterkwaliteit in de Schelde verbeterde sterk sinds de jaren 2000, maar waar dit voor veel diersoorten een positief effect heeft, lijken sommige wintervogelsoorten net een omgekeerd effect te ervaren ... Andere watergebonden predatoren treden namelijk in competitie met de watervogels. Deze predatoren profiteren wel van de goede waterkwaliteit en vormen dus een toenemende bedreiging voor de wintervogeldiversiteit.

Nochtans is de Zeeschelde een uniek gebied voor watervogels, wat we zelf konden ervaren. Nergens anders in Europa vindt men getijden die zover landinwaarts gaan en vorm geven aan zoetwaterslikken en -schorren. De vogelpopulaties langsheen de Zeeschelde dienen dus regelmatig opgevolgd te worden.

Ondanks deze zorgwekkende trend, hadden we het geluk om enkele bijzondere vogelsoorten te spotten tijdens de boottocht. De bergeend verscheen bijvoorbeeld op de oever, ter hoogte van Steendorp. Ook viseters, zoals de aalscholver en de reiger werden gespot. Deze viseters profiteren trouwens wel van de verbeterde waterkwaliteit.

Nieuwe bestemmingen

Als we het hebben over wintervogels, spreken we voornamelijk over trekvogels. De routes en bestemmingen van die trekvogels spreken tot de verbeelding en werden uitgebreid besproken door

Walter Roggeman. In de bestemmingen van deze trekvogels zag Roggeman een opvallende trend. Zuidelijke bestemmingen zoals Spanje en Italië worden steeds minder aangedaan en vogels overwinteren nu vaker in noordelijke gebieden.

De oorzaak voor deze verschuiving is te vinden in de veelvuldig besproken klimaatverandering. Ook de Belgische winters werden de voorbije decennia steeds zachter, aangezien de gemiddelde jaartemperatuur met meer dan 2°C is gestegen in de laatste 100 jaar.

De Sigmagebieden: meer dan overstromingsgebieden

Langs de prachtige Zeeschelde is er nog heel wat meer te zien dan vogels. Zo passeerden we een aantal mooie dorpjes en stadjes, maar ook watergebonden bedrijvigheid werd waargenomen. De verschillende vrachtschepen die ons passeerden, bewezen het belang van de Schelde voor de scheepvaart.

Het grootste deel van de oevers en hun direct achterland wordt vandaag ingenomen door de sigmaprojecten, die ons beschermen tegen stormvloed. Die stormvloed zullen in de toekomst frequenter voorkomen, als gevolg van de zeespiegelstijging en de klimaatverandering. Elias Verbanck bracht ons op de hoogte van de laatste updates. We passeerden onder andere het overstromingsgebied De Bunt, waar ook het Infopunt Durmevallei gevestigd is. Van hieruit organiseert Grenzeloze Schelde wandel- en fietstochten door de sigmagebieden. De Bunt wordt sinds kort (tijdelijk) begraasd door Gallowayrunderen. Aan de andere kant van de Schelde, op rechteroever, is men volop bezig met de opmaak van een Gewestelijk Ruimtelijke Uitvoeringsplan (GRUP) voor de sigmagebieden in Bornem. Naar het einde van de tocht kwamen we langs het gecontroleerd overstromingsgebied van Kruikeke, dat met zijn 600 hectare het grootste sigmaproject is. Een paar maanden geleden trad het voor het eerst in werking.

Ten slotte is het zeker het vermelden waard dat de sigmagebieden enorm waardevol zijn voor de natuur. In tegenstelling tot de algemene trend steeg de vogelpopulatie in de sigmagebieden wel, waar extra aandacht gaat naar de leefomgeving van vogels.

We willen nogmaals alle deelnemers bedanken voor hun talrijke opkomst. De sprekers verdienen ook een extra vermelding voor hun bijzonder interessante uiteenzetting en de extra uitleg bij de vogels die we zagen. Hopelijk zien we jullie terug op de volgende boottocht over Wintervogels!

Verslag Wintervogels

Mathias Van Severen en Parsifal De Smet

Opgemaakt op 15/01/2020

Grenzeloze Schelde – De Milieuboot

Meer info vindt u op volgende websites:

www.vogelatlas.be/

www.inbo.be

<https://pureportal.inbo.be/portal/files/17671365/Vogelnieuws32.pdf#page=11>

www.sigmaplan.be

www.grenzelozeschelde.org